

УДК 027.7(477)

Ольга Шкира,

директор бібліотеки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди»

Просторова модель бібліотеки вишу

У статті розкривається пріоритетний напрям діяльності книгозбірні ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди» – моделювання бібліотечного простору, здатного забезпечити всебічні інформаційні потреби учасників навчально-виховного процесу.

Ключові слова: Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, бібліотека вишу, бібліотечний простір, бібліотечна лабораторія.

Пріоритетним напрямом діяльності бібліотеки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» останнім часом став перехід на якісно новий рівень роботи – моделювання бібліотечного простору, здатного задовольнити інформаційні потреби читачів шляхом створення максимально можливого, за наших умов, відкритого доступу до бібліотечних фондів, формування такого середовища, компоненти якого відповідали б особливостям розвитку читача та допомагали б реалізовувати різноманітну мотивацію, надавали б можливості вибору найбільш прийнятної для нього моделі поведінки та будь-якої форми діяльності.

Бібліотека ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – одна з наймолодших вишівських книгозбірень України (цьогоріч їй виповнюється 25 років), зорієнтована на обслуговування студентів, викладачів та працівників освіти регіону. На сьогодні це сучасний навчальний, науковий і культурний центр, який працює за новітніми технологіями. Діяльність бібліотеки ґрунтується на параметрах інформаційно-освітньої моделі, реалізація якої стала можливою завдяки впровадженню комп'ютерної техніки в реальне життя книгозбірні, що відкрило перед нею нові можливості оперативного і якісного задоволення інформаційних потреб сучасного користувача, а також змінило ідеологію бібліотечного обслуговування, сприяло створенню моделі просторової бібліотеки.

Бібліотека ДВНЗ «ПХДПУ імені Григорія Сковороди» пройшла основні етапи комп'ютеризації, що характеризуються послідовним переходом від автоматизації окремих технологічних процесів до комплексної автоматизації бібліотечної діяльності. Електронний каталог документів бібліотеки, який функціонує з 2001 р., становлять електронні каталоги книг, статей з періодичних видань, наукових збірників, наукових

студентських робіт (магістерських, бакалаврських, дипломних), кандидатських та докторських дисертацій. Постійним є процес створення аналітико-синтетичного опису статей збірників наукових праць, які видаються університетом, матеріалів конференцій. Комп'ютерний парк бібліотеки вже перевищує 70 одиниць техніки. Використання Інтернет-технологій відкрило нові можливості у віртуальному обміні документами, доступі до світових електронних ресурсів, віртуальної інформації. Впроваджено систему штрихкування фонду, введено пластиковий читачий квиток, здійснено перехід на електронну книговидачу видань на всіх пунктах книговидачі, комп'ютеризовано робочі місця обслуговування. А ось до перспективних планів діяльності бібліотеки внесено організацію електронної довідково-бібліографічної служби та електронної доставки документів.

Бібліотека університету постійно вдосконалює та урізноманітнює методи і засоби роботи з інформаційними потоками, створює та використовує нові інформаційні продукти, розширює спектр модулів електронної програми «УФД/Бібліотека». Бібліотека освоїла інтегрований технологічний цикл, що включає послідовність наукомістких процесів комп'ютерного оброблення документних масивів: бібліографування, реферування, підготовка аналітичних матеріалів, проведення статистичних досліджень.

Велика увага приділяється веденню веб-сайта бібліотеки (<http://libraru-phdpu.edu.ua>). Бібліотечний веб-сайт в Інтернеті є віртуальним обличчям бібліотеки, що надає загальні відомості про установу, доступ до електронного каталогу. У його структурі 9 рубрик з відповідними підрубриками, що висвітлюють науково-дослідну, методичну, культурно-просвітницьку діяльність книгозбірні; розміщено навчальні та наукові матеріали, авторами яких є викладачі університету, навчально-методич-

ні розробки, а також онлайн підручники (648 примірників; вид-во «Центр навчальної літератури»).

Надбанням бібліотеки є її різногалузевий фонд, який становить більше 350 тис. облікових одиниць. Книгозбірня належним чином укомплектована літературою з педагогіки, психології, історії, економіки, лінгвістики. У її фондах зберігаються архіви, які містять рідкісні видання, авторські колекції. Щороку передплачується понад 300 періодичних видань. Процес комплектування здійснюється комплексно: вивчаються запити студентів і науковців університету, а також асортимент пропонованих видань вітчизняними та зарубіжними книготорговельними організаціями, закупаються книги, що репрезентують різні галузі знання; фонд збагачується також дарунковими виданнями та книгами, отриманими шляхом обміну.

Свої плани бібліотека реалізує у тісному контакті з усіма підрозділами університету, завдяки чому досягається ефективне сприяння впровадженню педагогічних інновацій у навчально-виховний процес вишу. Сьогодні вже здійснюється інформаційне забезпечення всіх науково-освітніх та культурно-мистецьких заходів, що відбуваються у стінах навчального закладу: конференцій, семінарів, круглих столів, зустрічей, виставкової діяльності тощо.

Доволі вдало змодельовано бібліотечний простір. Книгозбірня перетворилася на центр інформаційної інфраструктури університету. Вигляд бібліотечних приміщень позначений новизною архітектурних рішень, продиктованих турботою про сучасного читача, створено максимально комфортні умови для його перебування в установі. Читальні зали книгозбірні багатofункціональні, у кожному з них облаштовано по кілька функціональних зон, які за певних

умов забезпечують плавну видозміну діяльності користувача. Наприклад, в організації зали «Чумацький шлях» оптимально втілено ідею взаємодії навчального закладу і бібліотеки. У залі інформаційних технологій регулярно проводяться Дні інформації, на яких відвідувачі мають змогу у режимі вільного доступу знайомитися і працювати з новими вітчизняними і зарубіжними виданнями, проходять інші наукові, просвітницькі та виховні заходи.

Колектив бібліотеки постійно удосконалює формування інформаційного простору: здійснюється впорядкування інформаційних ресурсів на всіх видах носіїв, забезпечується доступ до них (до періодичних видань організовано вільний доступ), поліпшуються умови зберігання ресурсів. Поряд з традиційними каталогами й картотеками функціонує електронний каталог (ЕК). Наразі створено електронну бібліотеку, яка охоплює близько 650 повнотекстових навчальних видань – підручників, а також навчально-методичні матеріали, авторами яких є викладачі університету. ЕК складається з 12 баз даних.

Діяльність творчої бібліотечної лабораторії, у рамках якої реалізується низка проєктів, передбачає накопичення інформації про Київський та Переяславський регіони, включаючи збір матеріалів про видатних людей краю, які тут жили і працювали, чи й донині мешкають на Переяславщині. Нині лабораторія має зримі результати, а саме: випуск бібліографічних видань – покажчиків, нарисів. З 2007 р. вже видано 8 книг бібліографічного, навчально-методичного спрямування.

Персонал книгозбірні активно вивчає досвід інших бібліотек, самостійно розробляє технологічні інструкції, впроваджує нові технології в роботу бібліотеки, набуває навичок кваліфікованого кон-

Прес-зона

Читальна зала
«Шевченківська світлиця»

Інформаційно-ресурсна зала «Чумацький шлях»

сультування з використанням бібліотечних інформаційних ресурсів на всіх видах носіїв.

Реформуючи діяльність бібліотеки, колектив та адміністрація університету подбали, насамперед, про новий дизайн приміщень, що позитивно вплинуло на її імідж та престиж.

Було використано нові підходи до вибору конфігурації функціональних зон, вдалося досягти оригінального та зручного для працівників і користувачів розміщення робочих місць. Складні перегородки-панелі, стелажі, мобільні деталі інтер'єру, зокрема, вітрини, каталожні шафи, зелені насадження – все це надало приміщенням особливої теплоти, затишку. Не залишилися поза увагою питання кондиціонування, освітлення залів та індивідуальних робочих місць, тонування функціональних зон, при виготовленні бібліотечних меблів максимально використано не синтетичні, а природні матеріали.

Бібліотечні меблі та їх розстановка гармоніюють з дизайном приміщень. Кожна читальна зала оформлена у своєму стилі. Так, зала інформаційних ресурсів «Чумацький шлях» отримала назву на честь відомої космічної системи, що символізує нескінченність зоряного світу, довгу дорогу, а отже, і шлях до пізнання Всесвіту, дорогу до знань; це символ астральної батьківщини, національної історії та культури, шлях у Вирій, у небо. Окрім поділу на функціональні зони – комп'ютерна зона, зала періодичних видань, зала наукових видань, музей-архів академіка Ю. Бойка-Блохина – зала має у своєму оформленні конфігурації зодіакальних сузір'їв, картини-пейзажі, авторами яких є студенти відділення образотворчого мистецтва педагогічного факультету. В освітленні зали використано як індивідуальне освітлення робочих місць, так і оригінальні люстри з синім освітленням – кольором неба. Зала інформаційних ресурсів «Чумацький шлях» укомплектована 20 комп'ютерами з доступом в Інтернет, забезпечено вільний доступ користувачів до періодичних видань.

Комп'ютерна зона

Архівна зона
(музей професора Ю. Бойка-Блохина)

мої космічної системи, що символізує нескінченність зоряного світу, довгу дорогу, а отже, і шлях до пізнання Всесвіту, дорогу до знань; це символ астральної батьківщини, національної історії та культури, шлях у Вирій, у небо. Окрім поділу на функціональні зони – комп'ютерна зона, зала періодичних видань, зала наукових видань, музей-архів академіка Ю. Бойка-Блохина – зала має у своєму оформленні конфігурації зодіакальних сузір'їв, картини-пейзажі, авторами яких є студенти відділення образотворчого мистецтва педагогічного факультету. В освітленні зали використано як індивідуальне освітлення робочих місць, так і оригінальні люстри з синім освітленням – кольором неба. Зала інформаційних ресурсів «Чумацький шлях» укомплектована 20 комп'ютерами з доступом в Інтернет, забезпечено вільний доступ користувачів до періодичних видань.

Читальна зала для викладачів
імені Григорія Сковороди

Конференц-зала
імені Василя Сухомлинського

В оформленні інтер'єрів 7 читальних залів бібліотеки все пройнято турботою про читача, спрямовано на задоволення його інтересів. Відомо, що вища освіта сьогодні дедалі більше тяжіє до колаборативного навчання. Тому студентам часто доводиться виконувати завдання не поодиночці, а групою. Враховуючи це, зали укомплектували столами, розташованими по периметру та в центрі зали (ЧЗ № 1), а також по два в групі на 8 осіб на певній відстані одна від одної (зала «Чумацький шлях»), що вирішило питання групової роботи студентів, і було досягнуто ефекту певної звукової ізоляції. Адже сучасні студенти – люди мобільні, внутрішньо розкуті, примус до напруженої розумової праці чи тиск замкненого простору сприймається ними часто негативно, вони люблять багато спілкуватися, у т. ч. в режимі он-лайн, що також було передбачено при проектуванні залів бібліотеки та плануванні її роботи. Забезпечено гнучкість читацької зони – відвідувач може, за бажанням, користуватися як традиційним, так і електронним фондом у межах одного приміщення. Тим студентам, які звикли працювати в максимальній тиші, пропонуємо займати місця в залі наукової літератури, де, як правило,

Читальна зала
імені Михайла Грушевського

Дисплей-зала

невелика кількість відвідувачів і ніхто не відволікає.

Проведене бібліотекою у минулому році анкетування користувачів засвідчило популярність бібліотеки у студентському середовищі. Вони вказали на причини, за якими обирають бібліотеку як місце для занять: зручні робочі місця, швидкий доступ до комп'ютерів та Інтернету, місця для роботи з ноутбуками, спокійна атмосфера та за бажанням швидка зміна видів діяльності. Також згадувався сучасний дизайн приміщень, який позитивно впливає на сучасну молоду людину, підвищує працездатність, створює почуття естетичної насолоди, психологічного комфорту. Читач, при потребі, може вільно переходити до різнофункціональних читальних залів, копіювати документи, користуватися послугами книжкового магазину, кафе, котрі знаходяться поряд з бібліотекою на арендованих площах університету, відвідувати концерти в актовій залі та наукові заходи в конференц-залі, котрі розташовані у суміжних з бібліотекою приміщеннях тощо.

Комфорт бібліотечного простору сьогодні немислимий без нових технологій. Тому у нас повністю автоматизовано всі бібліотечні процеси, пов'язані з обслуговуванням читачів: запис до бібліотеки, виготовлення електронного читацького квитка, видача до-

Етнічна зона

кументів. Колектив бібліотеки максимально використовує ресурс програмної системи «УФД/Бібліотека», у співпраці з її розробниками створює нові параметри, необхідні для удосконалення бібліотечної діяльності. У читальних залах працюють бібліотекарі-консультанти. Забезпечено діалог читача і бібліотекаря.

Останнім часом активно розвивається наукова діяльність бібліотеки. У рамках бібліотечної лабораторії «Книга. Бібліотека. Час» вийшли друком видання бібліографічного характеру, створені колективом наших бібліографів:

- Кришталеві роси. Поетична антологія Київщини: Поетично-науковий довідник / укл.: О. Шкира, А. Глієва, Л. Забарилло та ін.; за ред.: В. Коцура, В. Бутника, О. Плахотнік та ін. – К., Міленіум. 2007. – 544 с.
- *Ucraina terra Cosaccorum*: Україна – земля козацька: Бібліографічний нарис: наук.-допом. вид. / укл.: О. І. Шкира, Л. В. Губар, Л. М. Забарилло та ін. – Переяслав-Хм., 2007. – 228с., 15 іл.
- *Ucraina terra Cosaccorum*: Україна – земля козацька : навч.-метод. посіб. / [укл. О. І. Шкира, Л. В. Губар, Л. М. Забарилло та ін.]. – Переяслав-Хм. : Ред. газети «Україна козацька», 2010. – 540 с.
- Григорій Сковорода (1722–1794): наук.-допоміж. біобібліограф. покажчик / [уклад. О. Шкира, А. Яковенко, І. Корж [та ін.]; за ред. В. П. Коцура. – 2-ге вид., перероб і доп. – К., 2009. – Вип.1. – 217 с.
- Григорій Сковорода (1722–1794): наук.-допоміж. біобібліограф. покажчик / укл.: О. Шкира, А. Яковенко, І. Корж, Н. Обертій; за ред. В. П. Коцура. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Дніпропетровськ, 2010. – Вип. 2. – 195 с.
- Віктор Петрович Коцур: біобібліограф. нарис [уклад.: О. І. Шкира, Н. П. Обертій, І. І. Корж, Л. В. Губар та ін.] – Переяслав-Хмельницький, 2009. – 182 с.
- Коцур Надія Іванівна: вчений у галузі охорони здоров'я дітей і підлітків, історії медицини, професор університету: біобібліограф. нарис / [уклад.: О. І. Шкира, Л. В. Губар [та ін.]; ред.: В. Коцур, Т. Кебкало]; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Переяслав-Хм. ДПУ імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хм., 2010. – 96 с.
- Верба Григорій Митрофанович: біобібліограф. нарис / укл.: О. І. Шкира, А. М. Яковенко, [та ін.]; гол. ред.: В. П. Коцур]; ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хм., 2010. – 340 с.

Здійснювалися публікації досліджень з проблем бібліотекознавства та краєзнавства у наукових всеукраїнських і місцевих виданнях: протягом 2004–

2011 рр. вийшло друком більше 50-ти статей. Зокрема, у наукових збірниках, у таких часописах, як «Шкільна бібліотека» (Київ), «Бібліотечний вісник» (Київ), «Бібліотечний форум України» (Харків), «Библиотечное дело» (Санкт-Петербург), «Вища школа» (Київ), «Українська мова і література в школі» (Київ), газеті «Україна козацька» (Донецьк – Київ) та ін.

Здійснено реферування наукових видань університету:

1. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: науково-теоретичний збірник. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – Вип.14. – 354 с.

2. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: науково-теоретичний збірник. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – Вип.15. – 234с.

Бібліотека університету підтримує тісні зв'язки з науковими бібліотеками України, зокрема з Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Науковою бібліотекою ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка, бібліотеками вищих навчальних закладів і повсякчас поглиблює їх шляхом книгообміну, відвідань з метою обміну досвідом, проведення зустрічей, спілкування на наукових конференціях тощо.

Визнання інноваційної діяльності бібліотеки університету підтвержене цілою низкою відзнак:

Дипломом за перемогу у номінації «Відкриття року» загальноуніверситетської акції «Вернісаж особистостей – 2006» (березень 2007 р.);

Подячним листом від Головного управління освіти і науки Київської обласної державної адміністрації (вересень, 2007р.);

Почесним дипломом Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України (жовтень 2007 р.);

Почесним дипломом Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України;

Почесним званням «Лауреат конкурсу» у номінації «Інновації у розробці сучасних технічних та наочних засобів навчання», присвоєним за презентацію інноваційної розробки «Інноваційна діяльність університетської бібліотеки у створенні дієвих механізмів накопичення і збереження інтелектуального капіталу вищого навчального закладу» на Четвертій виставці-презентації Освіта України «Інноваційні технології навчання» (Київ, 30 жовтня – 1 листопада, 2007 р.);

Почесним дипломом та бронзовою медаллю за проведення «круглого столу» на Тринадцятій міжнародній виставці навчальних закладів «Сучасна освіта в Україні-2010» (Київ, 24 лютого 2010 р.).